

doorstroomagenda in de praktijk

Op verzoek van de minister van OCenW heeft de commissie Boekhoud haar voorstellen geconcretiseerd in de vorm van een addendum getiteld 'De doorstroomagenda in de praktijk' (april 2001). Hierin wordt een casus uitgewerkt (stromenland), waarmee de commissie een beeld schetst van de richting waarin regio's zich zouden kunnen ontwikkelen op het moment dat ze de doorstroomagenda gaan uitvoeren. Ter onderbouwing van de casus zijn de belangrijkste punten uit de doorstroomagenda nog eens beknopt op een rij gezet, aangevuld met informatie over rendements- en doorstroomgegevens in de beroepskolom en een aantal tentatieve scenario's met de kwalificatiewinst die behaald zou kunnen worden.

publicatie in steekwoorden

De doorstroom- agenda in de praktijk

Uitwerking
doorstroomagenda
beroepsonderwijs;
advies commissie Boekhoud

beroepskolom

beroepskolom

Overzicht van publicaties in deze reeks

Doorstroomagenda beroepsonderwijs – Commissie Boekhoud, maart 2001
De doorstroomagenda in de praktijk (addendum doorstroomagenda) – Commissie Boekhoud, april 2001
Naar een stevig fundament voor de kennissamenleving – Stuurgroep Impuls Beroepsonderwijs en Scholing (SIBS), maart 2001
Beroepsonderwijs loont, de 'Beroepsbrief' – OCenW, juli 2001
Van binnen naar buiten; de innovatie van het beroepsonderwijs in een hogere versnelling. Middellange termijnverkenning beroepsonderwijs – OCenW, april 2002
Monitor impulsregeling beroepsonderwijs 2001 (samenvatting tussenrapportage) – Cinop, mei 2002

publicatieoverzicht

Publicatie van het
Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschappen

productie
directie Voorlichting,
Leo Wijnhoven

vormgeving
Raster grafisch ontwerpers, Delft

druk
Drukkerij Zuidam & Zonen B.V., Woerden

uitgave
augustus 2002

OCenW 32.126 / 2.500 / 08BK2002B053

Prijs € 3,50

Exemplaren van deze publicatie zijn telefonisch te bestellen bij Postbus 51-Infolijn, onder vermelding van het ISB-nummer.

Postbus 51-Infolijn
Telefoon (0800) 8051 (*gratis*),
elke werkdag van 9.00 - 21.00 uur of
via internet onder www.postbus51.nl
[kies brochures] (*dit is uitsluitend bedoeld voor bestellingen*)

ISBN 90 5910 299 1

Deze publicatie staat ook op internet onder: www.minocw.nl/beroepskolom

 Nederland gaat digitaal.

Uitgegeven door: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
Publicatie van: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen of
CINOP of commissie Boekhoud

De doorstroomagenda in de praktijk

Uitwerking
doorstroomagenda
beroepsonderwijs;
advies commissie Boekhoud

Aanleiding

Op 8 maart heeft de commissie Boekhoud - na intensief overleg binnen de commissie en een gespreksronde met betrokken partijen (onderwijsinstellingen; sociale partners en onderwijsbonden) – de doorstroomagenda beroepsonderwijs aangeboden aan de minister van OCenW. Tijdens het overleg van de minister en de staatssecretaris met het onderwijsveld op 15 maart is geconcludeerd dat de visie van de commissie breed wordt gedeeld; met dien verstande dat de doorstroomagenda zich richt op het verbeteren van de aansluiting tussen sectoren. Middelen zijn niet bedoeld – en ook niet toereikend – ter versterking van de kwaliteit van de hele beroepskolom.

Op verzoek van de minister van OCenW heeft de commissie haar voorstellen geconcretiseerd in de vorm van een addendum getiteld 'De doorstroomagenda in de praktijk'. Kern van dit verhaal is een casus getiteld 'De doorstroomagenda in Stroomland' (paragraaf 4). Stroomland is een overzichtelijke regio, van gemiddelde omvang (22.300 leerlingen in de beroepskolom). In deze casus wordt de ontwikkeling beschreven van een (fictieve) regio over een periode van acht jaar: de aanlooperperiode vanaf 1998, de startsituatie begin 2002 en de periode onder de doorstroomagenda tot 1 januari 2006. Door het uitwerken van deze casus wil de commissie een beeld schetsen van de richting waarin regio's zich zouden kunnen ontwikkelen op het moment dat ze de doorstroomagenda gaan uitvoeren.

Ter onderbouwing van de casus zijn in paragraaf 1, 2 en 3 de belangrijkste punten uit de doorstroomagenda nog eens beknopt op een rij gezet, aangevuld met informatie over rendements- en doorstroomgegevens in de beroepskolom (schema 1) en een aantal (tentatieve) scenario's met de kwalificatiewinst die behaald zou kunnen worden (schema 2).

De commissie hoopt dat deze operationaliseringslag kan dienen als opstap voor een verdere uitwerking van de agenda in overleg met het veld, op het moment dat bekend is hoeveel middelen beschikbaar zijn voor de uitvoering van de doorstroomagenda in de praktijk.

1. Waar staat de doorstroomagenda voor?

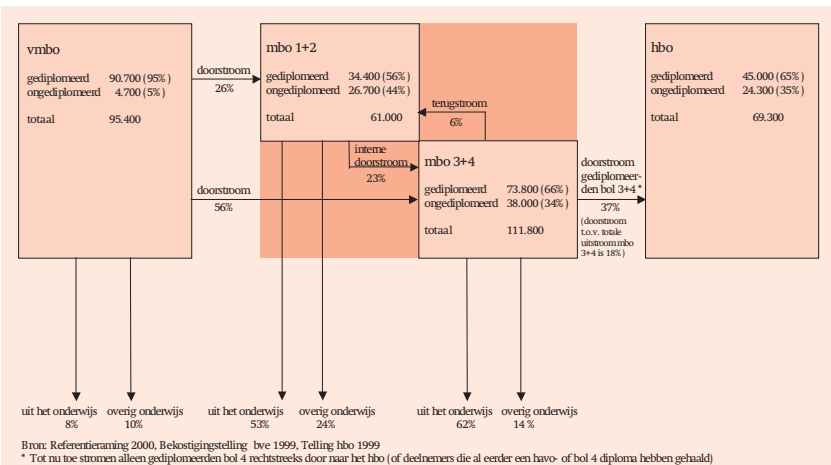
Voor het benutten van alle talenten. Anders gezegd, meer leerlingen en studenten (hoger) opleiden via de weg vmbo-mbo-hbo. De doorstroomagenda introduceert hiervoor de term kwalificatiewinst: de optelsom van een verbeterd intern rendement en een toegenomen doorstroom naar vervolgopleidingen.

Deze kwalificatiewinst is hard nodig. Omdat er tekorten dreigen op de arbeidsmarkt aan hoger en middelbaar opgeleiden. Omdat onderwijs bij kan dragen aan het emanciperen van doelgroepen die – eerlijk is eerlijk – hard nodig zijn op de arbeidsmarkt. En last but not least omdat er steeds hogere eisen worden gesteld aan de kwaliteiten van de beroepsbevolking.

2. Wat is het probleem?

Het beroepsonderwijs slaagt er niet voldoende in om de benodigde talenten te ontwikkelen. Te veel leerlingen vallen uit of kiezen niet voor een vervolgopleiding. Dit blijkt als we naar cijfers kijken over (on)gediplomeerde uitstroom en doorstroom in de beroepskolom. Met als kanttekening dat het vmbo pas vanaf 1 augustus 1999 is ingevoerd.

Schema 1: rendement- en doorstroomgegevens vmbo, mbo, hbo.

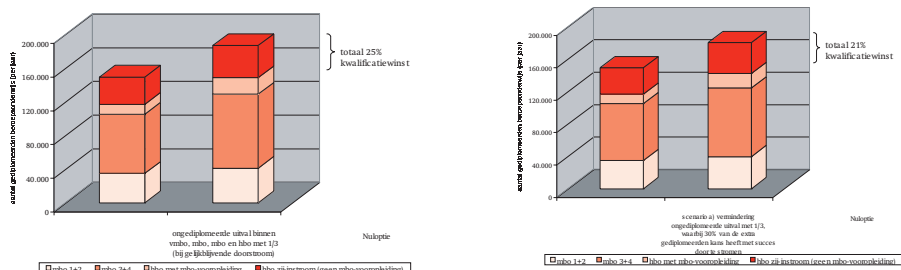
Deze cijfers laten zien dat terugdringen van voortijdige schooluitval in alle sectoren van het beroepsonderwijs en verhogen van de doorstroom - zoals in de doorstroomagenda bepleit - kan leiden tot aanzienlijke kwalificatiewinst. Een winst die met name te behalen is op de volgende plaatsen in het bestel:

- verbetering intern rendement in vmbo, mbo en hbo. Voor het vmbo gaat het daarbij om een geleidelijke verschuiving van de leerlingenstroom naar leerwegen die een breder doorstroomrecht met zich meebrengen;

- verhoging van het niveau van leerlingen met een startkwalificatie door de doorstroming van niveau 2 naar 3 en 4 te bevorderen;
- verbetering van de doorstroom mbo-hbo. Een verbetering die mede mogelijk gemaakt kan worden door de ontwikkeling van een arbeidsrelevant tussenmoment in het hbo onder voorwaarde dat studenten daarna alsnog de bachelorsgraad kunnen behalen.

De commissie pleit voor het formuleren van streefcijfers voor rendement en doorstroom op regionaal niveau, rekening houdend met de eigen beginsituatie. Met als landelijke richtlijn verminderen van het rendementsverlies in vmbo, mbo en hbo met tenminste 1/3¹ (per 1 januari 2006) en behoud van de doorstroompercentages zoals die in 1999 landelijk worden gerealiseerd. Onderstaand schema geeft aan welke kwalificatiewinst behaald zou kunnen worden, uitgaande van deze streefcijfers en de doorstroomgegevens voor 1999.

Schema 2: mogelijke kwalificatiewinst

Bron: Referentieraming 2000; Bekostigingstelling bve 1999

Uitgaande van de cijfers die beschikbaar zijn en onder voorbehoud van de aannames zoals beschreven in de bijlage stelt de commissie vast dat de doelstelling kan leiden tot een aanzienlijke kwalificatiewinst in termen van meer gediplomeerden op alle kwalificatieniveaus. Zie bijlage 1 voor een overzicht van een aantal tentatieve scenario's met te verwachten kwalificatiewinst.

¹ In Lissabon is afgesproken het rendementsverlies van voortijdig schoolverlaters met 50% te verlagen per 2010. Tussendoel is een verlaging van 30% per 2006.

3. Wat moet er gebeuren?

Versterken van de schakels tussen sectoren

Om de gewenste kwalificatiewinst te kunnen behalen is het van belang dat er flink geïnvesteerd wordt in de beroepskolom. Hierbij gaat het niet alleen om investeringen in infrastructuur, personeel en kwaliteit van het onderwijsaanbod van de verschillende sectoren. Deze investeringen zijn weliswaar noodzakelijk, maar niet voldoende. Juist de overgang tussen sectoren is een zwakke schakel, waardoor (te) grote groepen leerlingen zonder startkwalificatie uitvallen of afzien van een vervolgopleiding. Inzet van de doorstroomagenda is primair om de schakels tussen de verschillende sectoren te versterken.

Werken volgens de doorstroomagenda vereist een cultuuromslag. “Samenwerken achter je eigen bureau, met behoud van statusverschillen” wordt ingeruild voor “Samen de verantwoordelijkheid nemen voor de gewenste kwaliteitsverbetering.”

In de visie van de commissie zijn twee factoren bepalend om dit proces in gang te zetten:

- Het leerproces in de beroepskolom wordt georganiseerd rondom de (school)loopbaan van leerlingen.
- Er ontstaat (doordachte) samenhang tussen de verschillende opleidingsniveaus in de beroepskolom:
  - door een gezamenlijk aanpak van de loopbaanoriëntatie/begeleiding van leerlingen;
  - doordat het pedagogisch didactisch concept op gemeenschappelijke principes is gebaseerd;
  - door een goede programmatische aansluiting via geïntegreerde longitudinale leerwegen, waarmee de flexibiliteit in het systeem wordt bevorderd;
  - doordat bedrijven van meet af bij het uitwerken van deze aspecten zijn betrokken.

Het is primair aan de samenwerkende scholen in een regio – in nauw overleg met het bedrijfsleven - deze zaken uit te werken. Deze aanpak is in de doorstroomagenda uitgewerkt onder de noemer breedtestrategie. Maar deze scholen zullen wel behoefte hebben aan een aantal gemeenschappelijke (ondersteunende) instrumenten waarvan in alle regio's gebruik kan worden gemaakt. Een 'toolkit' als het ware, bestaande uit:

- gemeenschappelijke modellen voor het vormgeven van de loopbaanoriëntatie en -begeleiding;

- instrumenten, modellen, voorbeelden voor het ontwerpen en onderhouden van longitudinale leerwegen in de eigen regio, uitgaande van een logische opbouw van competentieprofielen;
- de conceptualisering van een gemeenschappelijke beroepsagogiek, met voorbeelden van de verschillende uitwerkingen die daarvan mogelijk zijn;
- good practices van samenwerkingsrelaties met het (regionale) bedrijfsleven.

In deze benadering gaan regio's zelf aan de slag (de lerende regio!) op basis van gemeenschappelijke, landelijk beschikbare halffabrikaten, instrumenten, modellen, voorbeelden. Deze 'tools' moeten (op korte termijn) worden ontwikkeld dan wel 'afgetapt' van lopende ontwikkelingsprogramma's zoals de evc-pilots en herontwerp kwalificatiestructuur en ontwikkelprogramma's binnen vmbo en hbo.

Een landelijk dekkend netwerk

Naar het oordeel van de commissie staan onderwijsinstellingen in de startblokken om te investeren in een betere aansluiting binnen de beroepskolom. Zowel voor het mbo als het hbo is de beroepskolom immers een belangrijke kweekvijver voor nieuwe instroom. Verwachting is dat samenwerkingsrelaties vooral georganiseerd zullen worden op sectoraal niveau of het niveau van clusters van opleidingen, met een groot aantal samenwerkingspartners op regionaal en bovenregionaal niveau.

Cijfers uit de praktijk ondersteunen deze bevinding. Lica beschrijft in een beknopt onderzoek 46 (formele) samenwerkingsrelaties, op sectoraal niveau, van 18 hogescholen met collega hogescholen en ROC's (maart 2001). Cinop meldt dat 76% van de bve-instellingen en 71% van de hogescholen op zoek zijn naar extra middelen voor het verbeteren van de aansluiting mbo-hbo. SLO meldt dat het merendeel van de bve-instellingen (89%) werkt aan het verbeteren van de aansluiting met het vmbo, waarvan 44% aan het begin staat van deze samenwerking.

Om de effectiviteit van deze samenwerkingsrelaties te verbeteren is het volgens de commissie noodzakelijk dat extra middelen in het kader van de doorstroomagenda uitsluitend worden toegekend aan partijen die een formele samenwerkingsrelatie zijn aangegaan dan wel op korte termijn zullen aangaan voor de hele breedte van de beroepskolom, met een heldere werkorganisatie waarin activiteiten en verantwoordelijkheden dicht bij de werkvloer zijn gelegd: de docenten (teams) die belast worden met begeleidings- en ontwikkeltaken.

In de aanloopfase zou voor de duur van een periode van twee jaar deze eis beperkt kunnen worden tot samenwerkingsrelaties tussen vmbo-mbo dan wel mbo-hbo. Een tweede voorwaarde voor een effectieve inzet is dat samenwerkende partijen streefcijfers benoemen voor rendement en doorstroom. Een derde voorwaarde is dat partijen in onderling overleg kunnen bepalen op welke wijze de beschikbare middelen worden ingezet, waarbij 1 partij kan optreden als budgethouder.

Prestaties belonen

Voor wat betreft de bekostiging pleit de commissie voor een intelligente vorm, die calculerend gedrag van onderwijsinstellingen uitsluit. Een goed voorbeeld van een dergelijke vorm is het belonen van instellingen of teams die goed presteren. Met als keerzijde het terugbetalen van financieringsmiddelen in het geval geleverde prestaties onder de maat zijn. Deze vorm van financiering zou vanaf het derde jaar ingevoerd kunnen worden. De eerste periode zou gebruikt kunnen worden om in overleg met het veld, op basis van de beschikbare monitorrapportages heldere beoordelingscriteria op te stellen.

Betrokkenheid van het veld

Om de uitvoering van de doorstroomagenda tot een succes te maken is het van belang dat betrokken partijen op landelijk niveau hun samenwerkingsrelatie verstevigen door bijvoorbeeld het platform beroepsonderwijs (Bve Raad, HBO-Raad en Colo) opnieuw in te stellen, uitgebreid met partijen uit het vmbo. Een dergelijk platform is van belang bij het vertalen van de doorstroomagenda in beleidsinstrumenten en de discussie over de effectiviteit van deze instrumenten als het gaat om de resultaten die worden behaald. Aanvullend op dit bestuurlijke overleg, pleit de commissie voor het instellen van een groep “doorstroomwatchers” uit verschillende geledingen, die – al dan niet in wisselende samenstelling – de uitvoering van de doorstroomagenda in de praktijk kritisch volgen.

4. De doorstroomagenda in "Stromenland"

In een regio waarin wordt gewerkt volgens de doorstroomagenda weten begeleiders en docenten waar hun leerlingen vandaan komen en waar ze naar toe gaan. Deze situatie vereist een cultuuromslag in het onderwijs waarin loopbanen van leerlingen centraal staan en niet instellingen, structuren en programma's.

Ter illustratie – en ter inspiratie – heeft de commissie een casus uitgewerkt waarin in een fictieve regio – genaamd Stromenland – deze cultuuromslag op een effectieve wijze in gang is gezet. Zoals aangegeven is Stromenland een overzichtelijke regio, van gemiddelde omvang, met 22.300 leerlingen in de beroepskolom. De regio kent 1 ROC, 1 Hogeschool en 9 vmbo-scholen, die vanaf de start van de doorstroomagenda op 1 januari 2002 intensief met elkaar samenwerken op basis van een convenant. Vergeleken met de praktijk van alledag is het goed vooraf te benadrukken dat in Stromenland een homogene samenwerkingsrelatie is ontstaan tussen de partijen in de regio. In de praktijk zal het veelal gaan om verschillende samenwerkingsrelaties, waarbij er per sector wordt samengewerkt met verschillende partijen binnen en buiten de regio.

We beschrijven beknopt de ontwikkeling van de regio over een periode van acht jaar: de aanloopperiode vanaf 1998, de startsituatie begin 2002 en de periode onder de doorstroomagenda tot 1 januari 2006². Op basis van de ervaringen in de aanloopperiode is een zestal 'gouden' regels opgesteld die hebben bijgedragen aan een succesvolle implementatie van de doorstroomagenda in de regio. (Zie bijlage 2 voor een schematisch overzicht van de ontwikkeling van de regio).

Succesfactoren Stromenland

1. Begin pas als duidelijk is wat er moet gebeuren.
2. Organiseer de samenwerking zo dat bestuurders en managers verantwoordelijk blijven.
3. Zorg dat compensatie van docenten in de vorm van taakbelasting of gratificatie vooraf is geregeld.
4. Leg afspraken over bekostiging en inzet van docenten formeel vast.
5. Stel jaarlijks een werkprogramma vast met duidelijke opdrachten en deadlines.
6. Zorg voor duidelijke opdrachtformuleringen, waar nodig ondersteund door een beleidskader waarbinnen het product ontwikkeld moet worden.

---

² Bij het uitwerken van deze case is vrijelijk geput uit het artikel "Over de aanpak van aansluitingsproblemen", Giebe van der Scheer, Projectleider Longitudinale Aansluiting Zeeland, LICA 2001.

Aanlooperperiode 1998-2002

Start samenwerking mbo-hbo vanaf 1998

Begin 1998 besloten het MBO en het HBO in Stromenland hun samenwerking te intensiveren. Deze samenwerking werd goed voorbereid door het afsluiten van een convenant - Longitudinale Aansluiting Stromenland (LAS) - met een looptijd van twee jaar, van mei 1998 tot mei 2000. (Begin 2000 werd het convenant met een periode van twee jaar verlengd).

In dit convenant werden afspraken gemaakt over de organisatie en werkwijze van de samenwerking, over een financiële bijdrage per leerling per projectjaar en een minimale personele inzet per onderwijsinstelling.

Bij de voorbereiding van het convenant ontstond een duidelijk inzicht in de complexiteit van de problematiek. Om de gewenste activiteiten te kunnen realiseren werd aanvullende financiering gezocht en gevonden bij de provincie. Deze stelde zonder kosten een projectleider beschikbaar voor de duur van het project en verdubbelde het werkbudget.

De werkorganisatie bestond hiermee uit een projectleider die werd aangestuurd door een stuurgroep, bestaande uit twee directieleden van elk van de onderwijsinstellingen. De stuurgroep werkte met een werkprogramma en een begroting per projectjaar.

Aan het begin van het schooljaar 1998 werden vijf projectgroepen ingesteld, met een looptijd van twee jaar (augustus 1998 tot augustus 2000) gericht op het verbeteren van de programmatische aansluiting van leerwegen. Begin 1999 bleek dat deze projectgroepen niet in staat waren eenduidige voorstellen te ontwikkelen. Belangrijkste oorzaak, de landelijke onduidelijkheid over de mate van verwantschap tussen opleidingskoppels. De werkzaamheden van de projectgroepen werden opgeschort. Er werd besloten een (regionaal) beleidskader op te stellen voor het ontwikkelen van geïntegreerde longitudinale leerwegen mbo-hbo in Stromenland. Bijna 1 jaar later, begin 2000, konden de projectgroepen hun werk hervatten, aan de hand van een helder beleidskader, goedgekeurd door het management van beide onderwijsinstellingen. Einddatum werkzaamheden projectgroepen werd vastgelegd op mei 2001.

Start samenwerking vmbo-mbo mei 2000

Vooruitlopend op de subsidieregelingen voor VMBO en BVE (de Impulsregelingen) zijn begin 2000 de bestaande samenwerkingsrelaties tussen vmbo en mbo verbreed en geïntensiveerd. Door de extra subsidiegelden kon er flink geïnvesteerd worden in het verbeteren van de aansluiting tus-

sen de negen vmbo-instellingen in de regio en het ROC.

De werkorganisatie werd afgeleid van de samenwerking tussen mbo en hbo. In juni 2000 sloten betrokken instellingen een convenant en in september gingen zes projectgroepen van start met een looptijd van 2 jaar:

- vier projectgroepen programmatische aansluiting gericht op het benoemen van vrijstellingen waar programma's elkaar overlappen en het ontwikkelen van aanvullende modules in het geval er hiaten worden geconstateerd;
- een projectgroep decanen, gericht op het verbeteren van de voorlichting;
- een projectgroep risicoleerlingen gericht op het ontwikkelen van een adequaat ondersteuningsprogramma voor risicoleerlingen die willen doorstromen naar mbo niveau 1 en 2.

Startsituatie doorstroomagenda per 1 januari 2002

Dankzij een aanloopperiode van vier jaar is in de regio Stromenland begin 2002 een goede basis gelegd voor het uitvoeren van de doorstroomagenda. Er is een dekkend netwerk van samenwerkingsrelaties ontstaan voor vmbo-mbo en mbo-hbo. Samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd in twee convenanten, die redelijk op elkaar aansluiten.

Het bedrijfsleven is niet systematisch betrokken. Samenwerking vindt plaats op basis van individuele contacten. Er zijn geen streefcijfers voor doorstroom en rendement vastgesteld. Wel wordt doorstroom en rendement van mbo-ers in het hbo vanaf schooljaar 98-99 gevolgd.

Voor wat betreft de inhoud ligt het accent op het verbeteren van de programmatische aansluiting door het vaststellen van vrijstellingsregelingen en het ontwikkelen doorlopende leerwegen. Daarnaast wordt er gewerkt aan het verbeteren van de voorlichting en begeleiding door het opzetten van snuffelstages en doedagen en het verbeteren van de pedagogisch didactische aansluiting door het integreren van vakken en het ontwikkelen van programma's voor zelfstandig leren.

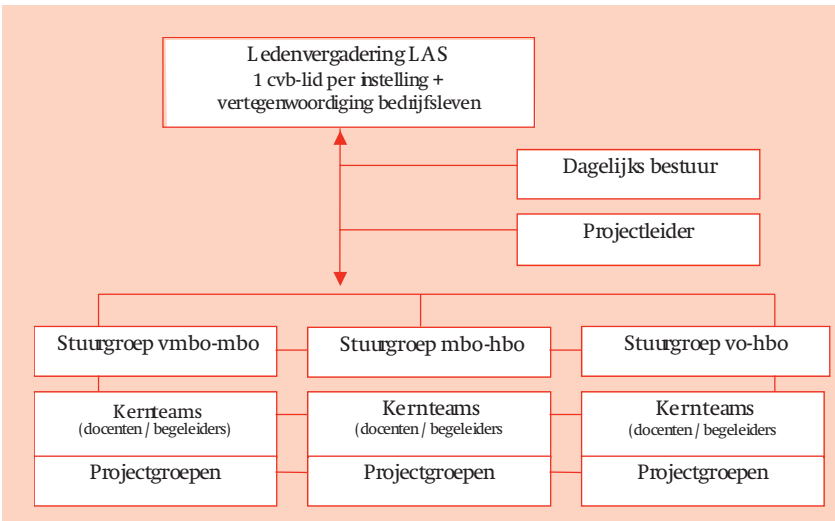
Uitvoering doorstroomagenda vanaf 1 januari 2002 tot 1 januari 2006

Een samenwerkingsverband voor onbepaalde tijd gericht op meetbare kwalificatiewinst

Toen halverwege 2001 de start van de doorstroomagenda per 1 januari 2002 werd aangekondigd, hebben de besturen van het voortgezet onderwijs, het ROC en de hogeschool in de regio het initiatief genomen een convenant te sluiten voor de hele beroepskolom, inclusief de aansluiting vohbo, voor onbepaalde tijd. In tegenstelling tot de voorgaande periode is in

dit convenant het regionale bedrijfsleven van meet af aan intensief betrokken geweest. In dit convenant zijn afspraken gemaakt over te leveren prestaties in de vorm van hogere rendements- en doorstroomcijfers voor de regio, plus de mate van tevredenheid van leerlingen, docenten en bedrijven over de aansluiting binnen de beroepskolom.

Onderstaand schema geeft een beeld van de werkorganisatie die is gekozen. De ledenvergadering neemt de besluiten bij meerderheid van stemmen en is verantwoordelijk voor de uitvoering van de besluiten. De stuurgroepen bestaan uitsluitend uit leidinggevend van de betreffende onderwijsinstellingen, aangevuld met een vertegenwoordiging uit het bedrijfsleven in de regio.

De kern van het werk gebeurt door kernteams van mentoren en docenten. Additionele taken worden voor 50% vergoed in taakuren en voor 50% in de vorm van een (financiële) bonus. Werkgevers/werknemers die participeren in projectgroepen ontvangen een financiële tegemoetkoming. De omvang van de compensatie wordt vastgesteld door de ledenvergadering, op basis van een advies van de stuurgroep. De verantwoordelijkheid voor het vervullen van de voorwaarden waaronder een projectgroep het gestelde doel kan bereiken is neergelegd bij een lid van de stuurgroep.

Jaarlijks worden er enquêtes afgenomen onder leerlingen, docenten en bedrijven. De enquêteresultaten aangevuld met de doorstroom- en rendementscijfers, worden in de ledenvergadering besproken.

Van programmatische aansluiting naar "warme overdracht" en flexibel onderwijsaanbod

In het kader van de doorstroomagenda is het accent verschoven van programmatische aansluiting, naar "warme overdracht" van leerlingen, gebaseerd op een flexibel onderwijsaanbod van geïntegreerde doorlopende leerwegen, met tussentijdse kwalificatiemomenten.

(School)loopbaan centraal

Om de gewenste begeleiding van leerlingen te kunnen realiseren, wordt er gewerkt met kernteams van mentoren en docenten – voor vmbo/mbo en mbo/hbo - die verantwoordelijk zijn voor de doorstroom van (groepen van) leerlingen. Deze kernteams volgen een intensief programma gericht op het vergroten van hun kennis en vaardigheden bij het begeleiden van leerlingen in de beroepskolom. Met ingang van 1 januari 2006 worden deze kernteams jaarlijks voor een kwart bemend met nieuwe deskundige en gemotiveerde docenten binnen de beroepskolom.

Naast het versterken van de begeleidingscomponent wordt er geïnvesteerd in ondersteunende methodieken als portfolio, EVC en ontwikkelgerichte assessments. Ontwikkeling van deze instrumenten plus scholing in het gebruik wordt gecoördineerd door het 'loopbaancentrum'. Dit centrum organiseert tevens verschillende soorten kennismakingsprogramma's richting arbeidsmarkt en vervolgopleiding.

Verbeteren pedagogisch didactische en programmatische aansluiting

De vier projectjaren zijn gebruikt om systematisch, binnen alle sectoren voor clusters van opleidingen methodieken op elkaar af te stemmen en/of programma's te ontwikkelen om leerlingen die doorstromen beter toe te rusten op de veranderingen in de pedagogisch didactische programmering. Daarnaast zijn voor (clusters van) opleidingen in alle sectoren longitudinale geïntegreerde leerwegen ontwikkeld.

Versterken relatie met het bedrijfsleven

Leren in de praktijk is een belangrijk kwaliteitsbepalend onderdeel van het beroepsonderwijs. Vanuit dit vertrekpunt is het van belang dat bedrijven van meet af aan nauw betrokken worden bij de vormgeving van het leerproces. In Stromenland participeren bedrijven standaard in werkgroepen, hebben onderwijsinstellingen gezamenlijk – per sector - een contactpersoon voor bedrijven in de regio en organiseren onderwijsinstellingen regelmatig themabijeenkomsten voor werkgevers en werknemers in de regio.

Financiële middelen

Voor wat betreft de inzet van de financiële middelen is gedurende de periode 2002 – 2006 een additioneel bedrag beschikbaar van 255,- per leerling voor de uitvoering van de agenda in de regio³. Uitgaande van een totaal aantal leerlingen van 22.300 die in Stromenland beroepsopleiding volgen betekent dat een werkbudget van afgerond 5.7 miljoen op jaarbasis, oftewel een extra inzet van 38 FTE (150.000 per FTE). Dit budget is - in de vorm van extra taakuren en financiële vergoedingen - met name ingezet op de thema's van de doorstroomagenda:

- intensiveren en vernieuwen van de leerlingbegeleiding (40%);
- ontwikkelen en implementeren van geïntegreerde longitudinale leerwegen voor clusters van opleidingen in alle sectoren (20%);
- verbeteren van de pedagogische didactische aansluiting tussen de verschillende onderwijssectoren (20%);
- en versterken van de relatie met het bedrijfsleven (20%).

Vier maatregelen waarmee Stromenland een substantiële bijdrage wil leveren aan de kwalificatiewinst die met de doorstroomagenda wordt beoogd.

---

³ Dit bedrag is gebaseerd op het (structureel) additionele budget dat in de doorstroomagenda is geclaimd van 360 miljoen op jaarbasis (*). Uitgaande van een totaal aantal leerlingen van 1.182.000 in de beroepsopleiding (**) is voor de uitvoering van de agenda in de regioprojecten 300 miljoen gereserveerd voor uitvoering van de doorstroomagenda in de regio (=255,- per leerling) en 60 miljoen (50,- per leerling) voor de ontwikkeling van de gemeenschappelijke toolkit zoals beschreven in paragraaf 3.

(*) Met deze middelen moeten:

bijna 400 vmbo scholen, 62 mbo instellingen en 56 hogescholen samenwerking aangaan over de gerichte aanpak en begeleiding van

circa 375.000 deelnemers die jaarlijks uit het vmbo en mbo stromen, en

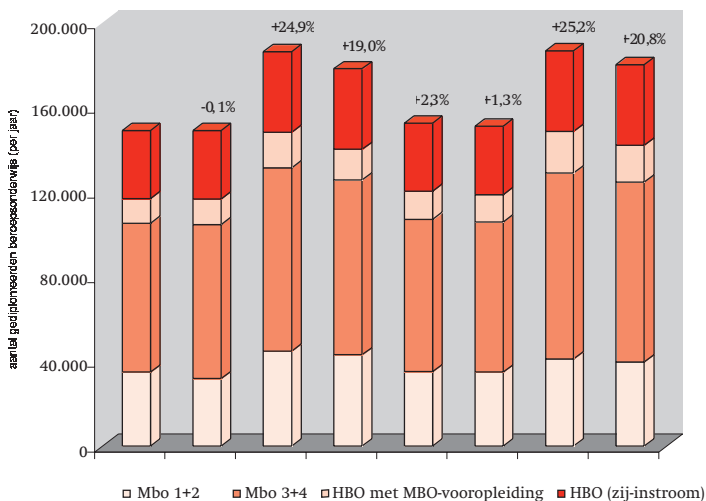
aansluiting van de circa 550 opleidingen in de bve-sector op de toeleverende opleidingen in het vmbo en de afnemende opleidingen in het hbo.

(**) Het aantal deelnemers waarop het bedrag berekend is omvat vmbo, leerjaar 3 en 4: 190.000, excl. zorgleerlingen (incl. zorgleerlingen ± 240.000); havo, leerjaar 3: 37.000; secundair beroepsopleiding: 440.000 (incl. agrarisch onderwijs); educatiedeelnemers, excl. NT2: 75.000; incl. NT2: 165.000; hbo: 300.000 (incl. hbo). Totaal : 1.182.000 (bron: OCenW kerncijfers, 2001; jaar 1999-2000).

Bijlage 1: Te behalen kwalificatiewinst volgens een aantal (tentatieve) scenario's

In onderstaand figuur wordt voor verschillende scenario's de mogelijke kwalificatiewinst aangegeven. Deze scenario's zijn:

- scenario 1: Toename doorstroom vmbo naar mbo 3+4;
- scenario 2a: Vermindering ongediplomeerde uitval;
- scenario 2b: Behoedzame variant vermindering ongediplomeerde uitval;
- scenario 3: Doorstroom in plaats van uitstroom;
- scenario 4: Verhoging relatieve doorstroom;
- scenario 5a: Combinatie van scenario's 1, 2a, 3, 4;
- scenario 5b: Behoedzame variant combinatie van scenario's 1, 2b, 3, 4.

- Kwalificatiewinst wordt gedefinieerd als toename aantal gediplomeerden mbo 1+2, mbo 3+4 en hbo ten opzichte van de nuloptie.
- (Zij-) instroom in het mbo en hbo zijn constant verondersteld (instroom uit overig onderwijs in bol 1+2 is 10.800, in bol 3+4 37.400, in bbl 46.700 en in hbo 49.700).

Toelichting:

- Voor de nuloptie is uitgegaan van de veronderstelling dat het rendement van het vmbo na invoering van de centrale examinering minimaal kan worden gesteld op 80%. In de scenario's is hier vervolgens verder mee gerekend.
- Uit het schema is af te leiden dat bij scenario 1 (toename doorstroom vmbo naar mbo 3+4) geen kwalificatiewinst wordt gehaald. Wel neemt het aantal gediplomeerden mbo 3+4 en hbo (met mbo-vooropleiding) toe.

Netto-effect is dat de interne doorstroom in het mbo afneemt.

- Scenario's 2a, 2b, 3, 4, 5a en 5b laten een kwalificatiewinst zien. Bij scenario 2a (vermindering ongediplomeerde uitval) is de kwalificatiewinst 25%. Wanneer een meer behoedzame berekening wordt gemaakt voor het effect van vermindering ongediplomeerde uitval (scenario 2b) is de kwalificatiewinst 19%.
- Bij scenario 3 (doorstroom in plaats van uitstroom) en scenario 4 (verhoging relatieve doorstroom) is een geringe kwalificatiewinst te zien. Bij deze scenario's is het relatieve effect het grootst voor het aantal gediplomeerden met mbo-vooropleiding.
- Scenario 5a en 5b (de combinatie van scenario's 1, 2a, 3 en 4, respectievelijk de combinatie van scenario's 1, 2b, 3 en 4) laten voor de gediplomeerden mbo 3+4 en hbo met mbo-vooropleiding een versterkt effect zien. De kwalificatiewinst van scenario 5a is 25%. Bij scenario 5b, het behoedzame scenario, is de kwalificatiewinst 21%.

De scenario's zijn berekend op basis van de cijfers over 1999, waarbij het rendement van het vmbo op 80% wordt gesteld (de nuloptie in het model). Er zijn geen aan deelnemers te relateren gegevens over doorstroom bekend (zogenoemde cohortinformatie). Wel zijn er gegevens over de totale doorstroom van de ene onderwijssoort-/niveau naar de andere. De (zij-)instroom vanuit overig onderwijs in het mbo en hbo wordt constant gehouden. Op basis van deze gegevens voor 1999 is een dynamisch model gebouwd. In dit model wordt verondersteld dat als de doorstroom verbetert, deelnemers langer in het onderwijs verblijven. Dit betekent dat het totaal aantal deelnemers in het onderwijs toeneemt in het desbetreffende jaar. Hiervoor is niet gecorrigeerd. De terugstroom (doorstroom naar een lager onderwijssoort-/niveau) wordt in het model gelijkgesteld met de terugstroom in 1999. Er wordt verder geen rekening gehouden met toename of afname van terugstroom in de verschillende scenario's. De uitkomsten van dit (beperkte) model zijn indicatief voor de kwalificatiewinst die in de verschillende scenario's gerealiseerd kan worden: het aantal deelnemers dat in één jaar een diploma haalt in het mbo 1+2, het mbo 3+4 en in het hbo, oftewel kwalificatiewinst door de stijging van het totaal aantal gediplomeerden (mbo 1+2, mbo 3+4 en hbo) ten opzichte van het aantal gediplomeerden bij de nuloptie.

Beschrijving per scenario:

Scenario 1: Toename doorstroom vmbo naar mbo 3+4

- toename van het aantal vmbo'ers in de gemengde en kaderberoepsgerichte leerweg met 10%, waarbij verondersteld wordt dat deze groep in zijn geheel doorstroomt naar mbo 3+4.

Scenario 2a: Vermindering ongediplomeerde uitval

- éénderde minder ongediplomeerde uitval binnen vmbo, mbo en hbo;
- uitgaande van gelijkblijvende doorstroom.

Scenario 2b: Behoedzame variant vermindering ongediplomeerde uitval

- éénderde minder ongediplomeerde uitval binnen vmbo, mbo en hbo;
- waarbij verondersteld wordt dat 30% van de verminderde ongediplomeerde uitval kans heeft met succes door te stromen naar een vervolgopleiding.

Scenario 3: Doorstroom in plaats van uitstroom

- 5% van de uitstromers uit het onderwijs (richting arbeidsmarkt) kiest voor een vervolgopleiding in het beroepsonderwijs.

Scenario 4: Verhoging relatieve doorstroom

- de doorstroom van mbo 1-2 gediplomeerden naar mbo 3-4 stijgt van de geschatte 40% naar 45%; en
- de doorstroom van mbo 3-4 gediplomeerden naar hbo stijgt van 37% tot 41%.

Scenario 5a: Combinatie van scenario's 1, 2a, 3, 4

- toename doorstroom vmbo naar mbo 3+4 met 10%;
- éénderde minder ongediplomeerde uitval binnen vmbo en mbo niveau 1-2;
- 5% van de uitstromers uit het onderwijs (richting arbeidsmarkt) kiest voor een vervolgopleiding in het beroepsonderwijs;
- éénderde minder ongediplomeerde uitval binnen mbo 3-4 en hbo;
- de doorstroom van mbo 1-2 gediplomeerden naar mbo 3-4 stijgt van de geschatte 40% naar 45% en de doorstroom van mbo 3-4 gediplomeerden naar hbo stijgt van 37% tot 41%.

Scenario 5b: Behoedzame variant combinatie van scenario's 1, 2b, 3, 4

- toename doorstroom vmbo naar mbo 3+4 met 10%;
- éénderde minder ongediplomeerde uitval binnen vmbo en mbo niveau 1-2;
- 5% van de uitstromers uit het onderwijs (richting arbeidsmarkt) kiest voor een vervolgopleiding in het beroepsonderwijs;
- éénderde minder ongediplomeerde uitval binnen mbo 3-4 en hbo met 20%;
- waarbij verondersteld wordt dat 30% van de verminderde ongediplomeerde uitval kans heeft met succes door te stromen naar een vervolgopleiding;
- de doorstroom van mbo 1-2 gediplomeerden naar mbo 3-4 stijgt van de geschatte 40% naar 45%;
- de doorstroom van mbo 3-4 gediplomeerden naar hbo stijgt van 37% tot 41%.

Bijlage 2: Doorstroomagenda in "Stromenland"

Beroepskolom	Startsituatie per 1 januari 2002
Is er sprake van een regionaal dekkend netwerk van onderwijsinstellingen die samenwerken?	MBO-HBO werken vanaf 1998 samen. Er is regelmatig overleg op bestuurlijk niveau, op basis van een convenant. De samenwerking tussen VMBO-MBO (met convenant) is in 2000 verbreed naar alle vmbo-scholen in de regio.
Hoe is de relatie met het bedrijfsleven.	Bedrijfsleven is niet betrokken.
Werkorganisatie	Onderwijsinstellingen hebben ieder een projectleider aangesteld die werkgroepen van docenten (met extra taakuren) aansturen.
Is er sprake van een nulmeting?	Doorstroom en rendement van mbo-ers in het hbo wordt vanaf schooljaar 98-99 gevolgd.
Zijn er streefcijfers geformuleerd?	Er zijn geen streefcijfers geformuleerd.
Wat zijn de belangrijkste activiteiten?	Zowel in vmbo/mbo als in mbo/hbo ligt het accent op programmatische aansluiting (vrijstellingsregelingen, doorlopende leerwegen) Daarnaast wordt er gewerkt aan het verbeteren van de voorlichting en begeleiding (in de vorm van leerlingdossiers; snuffelstages, doedagen, intake/assessment) en de pedagogisch didactische aansluiting (integratie vakken; zelfstandig leren)

Ambitie doorstroomagenda per 1 januari 2006

Er is een convenant afgesloten voor de hele beroepskolom waarin afspraken zijn gemaakt over:

- de werkorganisatie
- doorstroom- en rendementscijfers
- de wijze waarop de voortgang wordt gemonitord en de kwaliteitscriteria op basis waarvan de monitor wordt ingericht.

Bedrijfsleven is intensief betrokken, in de stuurgroep en de werkgroepen.

Er is een bestuurlijk samenwerkingsverband voor onbepaalde tijd. Er wordt gewerkt met kernteams van mentoren en docenten – voor vmbo/mbo en mbo/hbo - die verantwoordelijk zijn voor de doorstroom van leerlingen. Deze kernteams volgen een specifiek programma gericht op het vergroten van hun deskundigheid op doorstroomspecifieke zaken.

Er zijn (per onderwijssector) streefcijfers geformuleerd (op sectoraal niveau) m.b.t.:

- de tevredenheid van deelnemers en docenten over de aansluiting
- het rendement en de doorstroom;

Streefcijfers en behaalde prestaties worden jaarlijks door partijen in de regio besproken.

Accent is verschoven van programmatische aansluiting, naar "warme" overdracht van leerlingen, gebaseerd een flexibel onderwijsaanbod van geïntegreerde doorlopende leerwegen, met tussentijdse kwalificatiemomenten.

1. loopbaanbegeleiding / talentontwikkeling

- elke leerling beschikt over een eigen portfoliodossier;
- leerlingen kunnen –zo nodig– een ontwikkelgericht assessment doen (loopbaancentrum);
- leerlingen die doorstromen volgen een kennismakingsprogramma op de vervolgopleiding;
- leerling die doorstromen krijgen een vaste mentor.

2. Pedagogische didactische aansluiting:

Binnen alle sectoren zijn voor clusters van opleidingen methodieken op elkaar afgestemd en/of programma's ontwikkeld om leerlingen beter toe te rusten op de veranderingen in de aanpak.

3. Programmatische aansluiting.

Binnen alle sectoren zijn voor (clusters van) opleidingen programma's waar mogelijk geïntegreerd en afspraken gemaakt over vrijstellingen.

4. Versterken relatie met het bedrijfsleven

- bedrijven participeren standaard in werkgroepen;
- onderwijsinstelling hebben gezamenlijk – per sector - een contactpersoon voor bedrijven in de regio;
- onderwijsinstellingen organiseren regelmatig themabijeenkomsten voor bedrijven in de regio.

Bronnen:

Analyse impulsplannen vmbo/mbo (SLO, december 2000); Inventarisatie netwerken mbo-hbo (Lica, maart 2001); Praktijkgegevens commissieleden; Doorstroomagenda Beroepsonderwijs (Commissie Boekhoud, maart 2001).

